

MANIFEST VAN STICHTING CIVIC

Voor je ligt de eerste versie van **het Manifest van Stichting Civic**, een document dat tot stand is gekomen na een proces van discussie en reflectie onder de bestuursleden van Stichting Civic, samen met onze partners en critical friends. Stichting Civic richt zich sinds vijf jaar op het aanzwengelen van een fundamenteel debat over de dominante perspectieven op 'inburgering' en 'integratie'. Na talloze veranderingen binnen het inburgeringsbeleid zien we nog steeds een beleid dat uitsluit, wantrouwt, discrimineert en mensen dwingt om hun plek in Nederland te 'verdienen'. Als Stichting Civic zien wij de noodzaak om verder te kijken dan het aanbrengen van correcties in het huidige beleid. In plaats daarvan brengen wij dit manifest naar buiten dat ruimte biedt voor een fundamentele herbezinning op de 'inburgering', 'integratie' en het scheve beeld dat bestaat over nieuwkomers in Nederland. Door deze genormaliseerde gedachten bloot te leggen, beginnen we aan een gezamenlijke zoektocht naar alternatieven.

Een fundamenteel ander perspectief op 'inburgering' vraagt om een andere taal, andere begrippen en een andere manier van denken en handelen. Het schrijfproces van het manifest heeft ons ook gedwongen om weloverwogen keuzes te maken in de woorden die wij als Stichting Civic gebruiken. Elk woord heeft impact, ook de woorden die u terugleest in ons manifest. Daarover willen wij met u het komend jaar graag in gesprek.

Dit gaan we doen door elke maand één van onze 10 stellingen voor het voetlicht te brengen via evenementen, podcasts, artikelen etc. Daarmee starten wij de discussie rondom de stellingen en sporen wij aan tot uitwisseling van gedachten, perspectieven en fundamentele ideeën over 'inburgering' en 'integratie'.

Dit doen we niet alleen, maar samen met alle betrokken mensen die zich bezighouden met relevante thema's binnen de Nederlandse maatschappij. We nodigen jullie uit om actief met ons in gesprek te gaan via de website, sociale media, online en fysieke evenementen.

Ons manifest is bedoeld als een platform voor dialoog en staat open voor input en verandering voortkomend uit de dialoog.

Gepubliceerd: januari 2023
<https://stichtingcivic.nl/manifest/>
Reacties: manifest@stichtingcivic.nl

1. **Stichting Civic is voorstander van de term 'startbeleid' in plaats van 'inburgeringsbeleid'**

Stichting Civic stelt voor beleid dat nieuwkomers onthaalt startbeleid te noemen in plaats van inburgeringsbeleid. Het kiezen van een nieuwe term voor de inburgering is een startschot van een broodnodig en fundamenteel nieuw perspectief op de relatie tussen migratie, sociaal beleid en burgerschap. Dit nieuwe perspectief naar voren brengen is de belangrijkste ambitie van Stichting Civic.

Startbeleid gaat om de vraag: 'Wat moet er publiek worden georganiseerd zodat iedere nieuwkomer een goede start kan maken met haar/zijn/hun leven in Nederland?'

Na een kwarteeuw vol beleidsveranderingen zijn de resultaten van de Nederlandse inburgering nog altijd teleurstellend en schadelijk. De inburgering is gestoeld op wantrouwen, stigmatiseert nieuwkomers als personen die moeten 'integreren' en rust op uniforme resultaatsverplichtingen. Dit helpt niemand vooruit en staat op gespannen voet met het Europees recht. Om dit te verbeteren moet het huidige inburgeringsbeleid worden afgeschaft en moeten dominante perspectieven op inburgering en integratie doorbroken worden.

Het doel van dit manifest om is om de grondslagen van startbeleid uiteen te zetten en uit te leggen waarin het verschilt van inburgeringsbeleid.

2. **Startbeleid investeert in mensen alsof ze blijven**

Veel nieuwkomers vestigen zich permanent. De beste en meest duurzame beleidskeuze is daarom nieuwkomers onvoorwaardelijk te ondersteunen bij het maken van een goede start.

Dit betekent niet dat alle nieuwkomers zich permanent in Nederland zullen of moeten vestigen. Dat is ook niet het punt. Het punt is: beleid dat investeert in nieuwkomers alsof ze blijven kent geen verliezers.

Stel, een nieuwkomer vestigt zich uiteindelijk niet, omdat zij/hij/hen nog een keer migreert of terugkeert naar haar land van herkomst. Dit maakt voor startbeleid niet uit: de periode in Nederland vormt dan een waardig stukje binnen haar bredere levenspad.

Maar, belangrijker, stel de nieuwkomer blijft uiteindelijk wel. Dan heeft startbeleid de goede start van de nieuwkomer vanaf het eerste moment zoveel mogelijk gefaciliteerd. De nieuwkomer is volledig en proactief betrokken bij alle relevante domeinen (bijvoorbeeld school, werk, buurten). De nieuwkomer is niet, praktisch en mentaal, in een wachttijd geplaatst.

3. Startbeleid gaat om het faciliteren van een goede start voor mensen die zich vestigen in Nederland

Startbeleid is van toepassing op alle nieuwkomers in de periode na hun aankomst in Nederland. Het doel van startbeleid is het beter organiseren van deze periode. Niet meer, niet minder.

Het huidige inburgeringsbeleid suggereert dat het verblijf van nieuwkomers nog voorwaardelijk is: zij moeten eerst jarenlang aan allerlei eisen voldoen zodat ze een persoonlijk transformatie hebben doorlopen zodat ze 'erbij horen'. Nieuwkomers (en met hen de betrokken ambtenaren en docenten) besteden veel tijd aan het voldoen aan de gestelde eisen – deels om boetes te voorkomen –, ook als deze eisen een goede start evident niet ondersteunen.

Het startbeleid dat wij voorstellen, anders dan de huidige inburgering, meet en examineert niet of nieuwkomers als persoon 'voldoende geïntegreerd' zijn om permanente verblijfsrechten en burgerschap te verdienen. Startbeleid is onderdeel van breder publiek beleid dat liberaal-democratische waarden, zoals gelijke kansen en gelijkwaardig burgerschap, voor iedereen ondersteunt. Met dit als doelstelling, neemt startbeleid zoveel mogelijk barrières weg in plaats van dat het barrières opwerpt.

4. De kern van startbeleid is floreren, niet disciplineren

De aankomst en vestiging in een nieuw land kan een dynamische en turbulente periode in iemands leven zijn. Startbeleid is erop gericht nieuwkomers bij deze overgang, waar nodig, te ondersteunen. Zo kunnen nieuwkomers zo goed mogelijk een nieuw leven opbouwen.

Dit maakt startbeleid wezenlijk anders dan het huidige inburgeringsbeleid dat gericht is op testen of nieuwkomers geschikte of loyale burgers zijn geworden. Nieuwkomers zouden zich moeten aanpassen of 'ons' niet tot last moeten zijn. Vanuit deze gedachte is inburgeren steeds intensiever, duurder, moeilijker en punitiever geworden. De nieuwe inburgeringswet kent maar liefst negen sanctiemomenten!

Startbeleid behandelt mensen met vertrouwen, met waardigheid en respect omwille van wie zij zijn, in plaats van te handelen vanuit wantrouwen en hen te disciplineren tot iets wat ze zouden moeten worden. Startbeleid veronderstelt niet dat nieuwkomers vermeende tekortkomingen moeten overwinnen. Startbeleid is erop gericht nieuwkomers in staat te stellen hun capaciteiten en talenten toe te passen. Het biedt hen ook de mogelijkheid nieuwe capaciteiten en ambities te realiseren.

5. Startbeleid neemt persoonlijke behoeftes, capaciteiten en ambities, die per individu verschillen, als uitgangspunt

Het onjuiste idee dat inburgeringsbeleid 'geïntegreerde migranten' moet opleveren leidt tot inburgeringsbeleid dat van vrijwel alle nieuwkomers hetzelfde eist.

Ook de nieuwe inburgeringswet, hoewel die belooft maatwerk te kunnen leveren, heeft de ambitie dat zoveel mogelijk nieuwkomers voldoen aan gestandaardiseerde eisen. Maar deze eisen zijn voor sommigen beledigend makkelijk en kleinerend, terwijl ze voor anderen tot veel problemen en stress leiden.

Startbeleid laat deze benadering volledig los. Het biedt aan alle nieuwkomers de mogelijkheid een eigen pad uit te stippelen en ondersteunt waar nodig. Of en waar ondersteuning nodig is verschilt per persoon. Beleid dat nieuwkomers onthaalt moet een goede start vooral niet ondermijnen!

Bijvoorbeeld: als iemand een bepaalde opleiding wil doen waar Nederlands de voertaal is, dan moet taaleducatie toegankelijk worden gemaakt. Maar als iemand al heel goed Engels kan en direct aan de slag wil in een werkveld waar diegene ervaring in heeft, dan moet dat ook kunnen. Dan moeten verplichte taaleducatie of andere eisen dat niet in de weg staan.

Nieuwkomers zijn een diverse groep. Startbeleid stemt af op de specifieke behoeften, capaciteiten, ambities en uitgangspunten van nieuwkomers. Indien een nieuwkomer eerst behoefte heeft aan rust en even moet 'landen' biedt startbeleid hier ook ruimte voor.

6. Startbeleid werkt niet met 'verdiend burgerschap'

Startbeleid stelt geen voorwaarden aan het verkrijgen van permanent verblijf of burgerschap. Het breekt met het idee dat burgerschap moet worden verdiend. Permanente rechten en burgerschap is geen privilege voor de beste onder ons, maar een democratisch grondrecht dat mensen toekomt op basis van hun waardigheid en aanwezigheid in de maatschappij.

Nederland is een democratie gekenmerkt door diversiteit, onder meer in sociaal-economische posities, politieke oriëntaties, religieuze opvattingen, etnische achtergronden, opleidingsrichting, gezinsleven, loopbaan, et cetera. Het is onmogelijk een lijst te maken met voorwaarden waaraan een persoon moet voldoen om beschouwd te worden als een 'geïntegreerde migrant' die een 'echte Nederlander' geworden is. Dé Nederlander bestaat niet.

Bovendien draagt het idee van verdiend burgerschap voor migranten bij aan sociale hiërarchieën tussen Nederlandse burgers. Nederlanders zonder migratieachtergrond worden nooit aangesproken op hun integratie, zij hoeven nooit aan te tonen echte Nederlanders te zijn. Burgers met migratieachtergronden moeten dat vaak wel. Zij moeten aantonen passend, wenselijk en nuttig te zijn voor de samenleving.

7. Startbeleid is niet gebaseerd op gastvrijheid, maar op democratische gelijkheid

De komst van nieuwkomers moet op institutioneel niveau niet begrepen worden als het verwelkomen van mensen in 'ons huis' Nederland. Gastvrijheid is niet de basis

van startbeleid, omdat gastvrijheid ook niet de basis vormt van de relaties tussen burgers in een democratisch land.

Natuurlijk, op meer persoonlijk niveau is een mooi onderdeel van gastvrijheid dat het aanzet tot vriendelijkheid, respect en generositeit. Gastvrijheid kan warm zijn en verdient de voorkeur boven vijandigheid. Maar gastvrijheid op institutioneel niveau creëert, per definitie, ongelijkwaardige relaties tussen ontvangers en gasten. Gasten zijn ergens tijdelijk, moeten zich schikken en dankbaar opstellen en verkrijgen geen gelijke stem in de huisregels. Gastvrijheid heeft altijd iets paternalistisch.

Startbeleid is publiek beleid dat democratische gelijkheid bevordert. Het is geen vorm van vrijgevigheid of liefdadigheid. Het is van toepassing op nieuwkomers en het komt voort uit wat we elkaar vanuit democratisch perspectief verschuldigd zijn. Nieuwkomers die zich vestigen worden onderdeel van de Nederlandse politieke en sociale gemeenschap. Startbeleid faciliteert voor hen een goede start en daarmee gelijkwaardig burgerschap en zeggenschap voor iedereen.

8. De huidige perspectieven op 'integratie' en 'inburgeringsbeleid' zijn discriminerend

Startbeleid is op dezelfde wijze van toepassing op alle nieuwkomers, zonder hen te categoriseren of op basis van culturele aannames.

De huidige inburgering berust op ideeën van 'de ander' en individuen die inherent zouden verschillen van 'ons'. Het inburgeringsbeleid wijst groepen migranten aan die ver van ons zouden afstaan wat betreft normen en waarden, cultuur en levenswijze. Zij worden aangemerkt als mensen die een inburgeringsproces moeten doormaken om deze kloof te dichten. Deze hiërarchieën zitten diep verankerd in de geschiedenis van Nederland en Europa en zorgen voor ethnische stereotypering, racisme, discriminatie en de reproductie van ongelijkheids- en uitsluitingsmechanismen.

Het is tevens discriminerend dat bepaalde groepen worden vrijgesteld van de inburgering en anderen er juist toe verplicht worden. Het ordent groepen en individuen op basis van hun 'culturele afstand' van een uiterst homogeen idee van 'wij'. Dat bepaalde groepen op basis van van hun afkomst, religie of gender als meer problematisch worden gecategoriseerd, is verwerpelijk.

9. De ambitie is dat iedereen, nieuwkomer of niet, toegerust is op een leven in Nederland

Het huidige inburgeringsbeleid behandelt nieuwkomers als een speciale groep in de Nederlandse samenleving, die een apart (en strikt gemonitord en gesanctioneerd) inburgerings- en integratieproces moet afleggen. Deze gedifferentieerde behandeling creëert een breuk tussen 'de samenleving' en de 'niet-geïntegreerden' die buiten de samenleving zouden staan. Dit staat haaks op het bevorderen van gelijkwaardigheid.

Goede ondersteuning en informatievoorziening is natuurlijk van groot belang. Dit geldt voor iedereen in Nederland, nieuwkomer of niet. Nu worden voor nieuwkomers bepaalde vraagstukken, bijvoorbeeld rondom het betreden van de

arbeidsmarkt of het omgaan met de Belastingdienst, bestempeld als integratiekwesities.

Stichting Civic betoogt dat het concept 'integratie' geen toegevoegde waarde heeft bij het beter begrijpen van deze vraagstukken. Iedereen maakt tijdens haar/zijn/hun leven overgangsmomenten mee – verhuizingen, opleidingen, gezinsuitbreidingen, et cetera. De rol van de overheid is om beleid in te voeren dat ervoor zorgt dat mensen meer grip hebben op deze momenten. Daar is startbeleid ook voor.

10. De samenleving is nooit af

Veel integratie-debatten beschouwen de multiculturele samenleving als mislukt. Migratie wordt dan gezien als de bedreiging van de volmaakte samenleving. In dit beeld zouden inburgerings- en integratiebeleid de samenleving beschermen tegen deze versturende aspecten van buitenaf.

Dit is een onjuist beeld. Alle karakteristieken, eigenschappen en uitdagingen die aanwezig kunnen zijn bij nieuwkomers, komen ook voor onder Nederlandse burgers. Neem nu het voorbeeld van taal (omdat dit zo'n nadruk krijgt in de huidige inburgering). Ongeveer 2,5 miljoen Nederlanders hebben moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Deze laaggeletterde burgers zijn wel degelijk 'echte burgers' en horen ook bij de samenleving. Dit laat zien dat burgerschap door nieuwkomers ook niet 'verdiend' kan worden door een bepaalde taaleis te halen.

Veel mensen in Nederland zouden hun levensdoelen beter kunnen verwezenlijken als zij de mogelijkheden zouden hebben hun taalniveau en geletterdheid te verbeteren. Als de overheid daar oprecht in wil investeren dan is een breed scala van overheidsprogramma's mogelijk. Voorbeelden zijn vormen van openbaar onderwijs voor kinderen en volwasseneneducatie voor interne EU-migranten en nieuwkomers.

De overheid moet daarom een visie hebben op taalbeleid. Taalbeleid kan zeker een onderdeel zijn van ondersteunend startbeleid. Het leren van de taal heeft alleen niets te maken met 'erbij horen' of niet.

Een goede start is natuurlijk veel breder dan taal. De kern is: de samenleving is nooit af en iedereen hoort erbij.